

ที่ ยธ ๐๗๐๘.๒ / ๕๔๒๑

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
๒๒๒ ถนนนนทบุรี ๑ ตำบลสวนใหญ่
อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

๓ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง การคัดกรองและประเมินผู้สูงอายุโดยใช้แบบฟอร์มคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุ (Basic Geriatic Screening : BGS)

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน สถานกักขัง และสถานกักกัน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แนวทางการส่งเสริมสุขภาพผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. คู่มือการคัดกรอง/ประเมินผู้สูงอายุ จำนวน ๑ เล่ม
๓. แบบฟอร์มสำหรับคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุ (BGS) จำนวน ๑ เล่ม
๔. บริการพื้นฐานงานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค จำนวน ๑ ฉบับ
ตามแนวทางพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำ

ตามที่กรมราชทัณฑ์ได้จัดทำแนวทางการส่งเสริมสุขภาพผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำเพื่อให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ใช้สำหรับวางแผนในการจัดบริการสุขภาพและตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ได้มอบให้กระทรวงสาธารณสุข โดยสำนักบริหารการสาธารณสุขจัดทำแนวทางการพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยกลุ่มผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ควรได้รับบริการพื้นฐานในการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติที่ผู้มีสิทธิพึงได้รับบริการ นั้น

ในการนี้ เพื่อให้การคัดกรอง การประเมินและการดูแลสุขภาพผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำ/ทัณฑสถานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ใช้คู่มือการคัดกรอง/ประเมินผู้สูงอายุและแบบฟอร์มสำหรับคัดกรองผู้สูงอายุ (BGS) ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๒ และ ๓ สำหรับค้นหาปัญหาสุขภาพและจัดบริการสุขภาพให้แก่กลุ่มผู้ต้องขังดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และแจ้งให้เรือนจำ/ทัณฑสถานดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ขอแสดงความนับถือ

(นายเรืองศักดิ์ สุวารี)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมราชทัณฑ์

กองบริการทางการแพทย์
โทร.โทรสาร ๐ ๒๙๖๗ ๓๓๕๔

แนวทางการดูแลกลุ่มผู้ต้องขังสูงอายุ

ผู้ต้องขังกลุ่มสูงอายุ หมายถึง ผู้ต้องขังที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป ที่รับไว้ในความดูแลของกรมราชทัณฑ์ ให้ได้รับการดูแลสุขภาพในเบื้องต้นตั้งแต่แรกรับไว้ในเรือนจำ และได้รับการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของการอยู่ในเรือนจำ ได้แก่ การส่งเสริมเรื่องการออกกำลังกาย การให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ การดูแลอนามัยช่องปาก การเฝ้าระวังทางโภชนาการ การให้คำปรึกษาในด้านสุขภาพ ตลอดจนส่งเสริมการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องเหมาะสม

หลักการดำเนินงาน

เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพกายและใจที่เหมาะสมตามวัย สามารถดำเนินกิจวัตรประจำวันและมีชีวิตอยู่ในเรือนจำได้อย่างปกติสุข

การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

๑. ผู้สูงอายุแรกรับทุกราย (ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป) ต้องได้รับการตรวจสุขภาพในเบื้องต้น ได้แก่ ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง วัดความดันโลหิต ตรวจวัดสายตา การประเมินภาวะโภชนาการ และการประเมินสภาพร่างกายเพื่อคัดกรองและประเมินสภาวะสุขภาพตามแบบฟอร์มสำหรับคัดกรองผู้สูงอายุ (Basic Geriatic Screening : BGS) ก่อนที่จะดำเนินการ แยกขัง หรือส่งต่อการรักษา และแนบใบประเมินไว้ในเวชระเบียนของผู้ต้องขัง

๒. ต้องให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่วัยสูงอายุที่มีคุณภาพมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมตามวัย สามารถดำเนินกิจวัตรประจำวันและดูแลตนเองได้ โดยให้คำการแนะนำด้านสุขภาพทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม การจัดบอร์ดให้ความรู้ การเปิดเสียงตามสายในเรื่องสุขภาพ การบรรยาย ให้ความรู้เพื่อส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มผู้ต้องขัง

๓. ต้องให้การดูแลสุขภาพในเรื่อง โภชนาการ การออกกำลังกาย อนามัยช่องปาก ฯลฯ

๓.๑ ด้านอาหารและโภชนาการ

- ประสานเจ้าหน้าที่ในการจัดเลี้ยงอาหารสำหรับผู้สูงอายุ ควรจัดให้เป็นอาหารอ่อน รสไม่จัด อาหารประเภทเนื้อสัตว์ควรเป็นปลาหรือเนื้อสัตว์ไม่ติดมัน ไข่และถั่วเมล็ดแห้ง ควรเพิ่มผักและผลไม้ให้มากขึ้น และอาจจัดให้มีอาหารเสริมเช่น นม ไข่ สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

- ดูแลให้มีพฤติกรรมสุขภาพในเรื่องโภชนาการที่เหมาะสม เช่น หลีกเลี่ยงอาหารประเภทปิ้งย่าง รมควัน อาหารที่ใส่สีฉูดฉาด อาหารหมักดอง อาหารที่ไม่ปลอดภัย อาหารที่มีรสหวานจัด เค็มจัด อาหารที่มีไขมันสูงหรือน้ำมันสูง และหลีกเลี่ยงอาหารที่ทำให้เกิดแก๊ส และท้องผูก เป็นต้น

๓.๒ ด้านอนามัยช่องปาก

- ให้ความรู้เรื่องการแปรงฟันอย่างถูกวิธีในผู้สูงอายุ โดยหลักสำคัญคือ ต้องทำให้ปากและฟันสะอาด โดยไม่ทำอันตรายต่อเหงือกและฟัน การแปรงฟันที่ถูกวิธี คือ

๑.เลือกใช้แปรงสีฟันที่ขนอ่อนนุ่ม ปลายขนแปรงมนกลม

๒.เน้นการแปรงบริเวณขอบเหงือก คอฟัน เป็นพิเศษ แปรงฟันบริเวณขอบเหงือกให้ขนแปรงนุ่มทำมุม ๔๕ องศากับตัวฟัน ขยับแปรงไป-มา สั้นๆ เบาๆ ในแนวนอน แปรงฟันด้านในของฟันหน้าล่าง

๓.แปรงให้ทั่วถึงทุกซี่ ทั้งด้านนอกที่ติดกระพุ้งแก้มและด้านใน ที่ติดกับลิ้นหรือเพดาน รวมทั้งด้านบดเคี้ยว

๔.แปรงฟันด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์อย่างน้อยวันละ ๒ ครั้ง ๆ ละ ๒ นาที โดยเน้นเวลาก่อนนอนและหลังแปรงฟัน งดกินขนมหวาน น้ำอัดลม อย่างน้อย ๒ ชั่วโมง

๕.ควรแปรงลิ้น โดยใช้ยาสีฟันเล็กน้อย แปรงลิ้นเบาๆให้ทั่วถึงการแปรงลิ้นให้ลากจากด้านในลำคอ ออกมาด้านนอกเบาๆ

๖.ในกรณีใส่ฟันปลอม คอยดูแลให้ทำความสะอาดฟันปลอมอย่างถูกวิธีหรือนำเกลือไอโอดีนมาผสมน้ำให้เจือจาง เพื่อให้ผู้ต้องขังสูงอายุบ้วนปาก เช้า-เย็น ทุกวัน

๗.ประสานให้มีการตรวจสุขภาพช่องปาก อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

๓.๓ ด้านการออกกำลังกาย

- จัดให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายที่เหมาะสมตามวัยอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๓ วัน วันละ ๓๐ นาที

- รูปแบบการออกกำลังกาย จะต้องให้เป็นไปตามสภาพร่างกายและความต้องการของผู้สูงอายุ ควรออกกำลังกายจากน้อยไปหามากและควรอบอุ่นร่างกายก่อนออกกำลังกาย ไม่ควรออกแรงกระทำต่อข้อมากๆ หลีกเลี่ยงออกกำลังกายในที่มีอากาศร้อนอบอ้าว แดดจัด

๓.๔ ด้านสภาพแวดล้อม

- ดูแลสภาพแวดล้อมของเรือนจำ เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ โดยเฉพาะการลื่นล้ม

- ควรจัดห้องนอนแยก โดยจัดให้มีโถส้วมชนิดชักโครกหรือนั่งราบ พื้นห้องน้ำควรปูด้วยวัสดุเนื้อหยาบหรือแผ่นกันลื่น พร้อมมีราวเกาะสำหรับพยุงตัวได้ก็จะทำให้เกิดความสะดวก และสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น

- จัดให้มีอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดี เช่น เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

๓.๕ ด้านสุขภาพทั่วไป

- จัดให้มีการตรวจสุขภาพร่างกายเป็นกลุ่มเฉพาะ อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

- ควรงดเว้นการเข้ากองงานฝึกวิชาชีพ แต่ส่งเสริมและสนับสนุนผู้ต้องขังที่มีศักยภาพให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะตามความถนัด

- สอบถามเรื่องการขับถ่ายอุจจาระ (ไม่ควรเกิน ๒ วัน/ครั้ง)

๔. ต้องให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ เพื่อให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้อง สามารถดำเนินการได้ โดยจัดให้มีคลินิกให้คำปรึกษาในเรื่องสุขภาพ เช่นคลินิกผู้สูงอายุ คลินิกวัยทอง ฯลฯ โดยจัดให้ผู้ต้องขังสูงอายุมารับบริการตามวันและเวลาที่กำหนด อย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังสูงอายุสามารถปฏิบัติตัวเมื่อเกิดปัญหาในด้านสุขภาพหรือมีพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม

๕. ผู้ต้องขังหญิงสูงอายุทุกราย ต้องได้รับคำแนะนำการตรวจเต้านมด้วยตนเองและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถ้าพบสิ่งที่ผิดปกติเกิดขึ้น เช่น เป็นก้อน รอยบุ๋ม รอยนูน บวม ผื่นแดง ผิวหนังย่นหดตัวลักษณะเหมือนผิวฟักทอง เส้นเลือดดำขอด การมีสะเก็ดขาว มีอาการคัน ควรรีบปรึกษาเจ้าหน้าที่สถานพยาบาลในเรือนจำ เพื่อทำการตรวจอีกครั้ง ก่อนที่จะส่งการรักษาต่อให้แพทย์

๖. ผู้ต้องขังสูงอายุได้รับการฟื้นฟูสภาพตามความเหมาะสมของเรือนจำ

๗. มีการลงบันทึก การปฏิบัติงานด้านสุขภาพ ในแบบบันทึกประจำตัวผู้ต้องขังป่วย สมุด/แฟ้ม ไว้อย่างชัดเจนเป็นระบบสามารถตรวจสอบได้

การบริการพื้นฐานงานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคตามแนวทางพัฒนาระบบบริการสุขภาพ
สำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำ

ลำดับ	กิจกรรม	ความถี่ในการปฏิบัติ	ผู้ดำเนินการ
	<u>กลุ่มหญิงตั้งครรภ์และหลังคลอด</u>		
๑	บริการฝากครรภ์	๕ ครั้ง ตามเกณฑ์ที่กรมอนามัยกำหนด	ปฏิบัติเอง/ส่งโรงพยาบาล
๒	บริการดูแลหลังคลอด	๓ ครั้ง	ปฏิบัติเอง/ส่งโรงพยาบาล
	<u>กลุ่มเด็กเล็ก ๐ – ๓ ปี</u>		
๓	บริการวัคซีนแก่เด็กตามโปรแกรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค รวมทั้งประเมินการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็ก	ตามโปรแกรม	ปฏิบัติเอง/ส่งโรงพยาบาล
	กลุ่มอายุ ๑๘ -๕๙ ปี		
๔	บริการตรวจคัดกรองและให้การรักษาโรคทั่วไป/ไม่ติดต่อ	๑ ครั้ง/ปี	ปฏิบัติเอง/ส่งโรงพยาบาล
๕	บริการปรึกษา และให้ความรู้เกี่ยวกับ เอชไอวี เพื่อการตรวจหาเชื้อเอดส์ ด้วยความสมัครใจ รวมทั้งสนับสนุนอุปกรณ์ในการป้องกันโรค เช่น ถุงยางอนามัย สารหล่อลื่น ฯลฯ	๒ ครั้ง/ปี	ปฏิบัติเอง/ส่งโรงพยาบาล
๖	ให้บริการทันตกรรมส่งเสริมป้องกัน	๒ ครั้ง/ปี	โรงพยาบาล/Outsource
๗	การคัดกรองมะเร็งปากมดลูก/เต้านม	๑ ครั้ง/ปี	โรงพยาบาล
	<u>กลุ่มอายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป</u>		
๘	บริการวัคซีนตามโปรแกรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค	๑ ครั้ง/ปี	ปฏิบัติเอง/ส่งโรงพยาบาล
๙	ให้บริการทันตกรรมส่งเสริมป้องกัน	๒ ครั้ง/ปี	โรงพยาบาล/Outsource
๑๐	บริการตรวจคัดกรองและให้การรักษาโรคติดต่อทั่วไป/ไม่ติดต่อ	๑ ครั้ง/ปี	ปฏิบัติเอง/ส่งโรงพยาบาล
๑๑	บริการปรึกษา และให้ความรู้เกี่ยวกับ เอชไอวี เพื่อการตรวจหาเชื้อเอดส์ ด้วยความสมัครใจ รวมทั้งสนับสนุนอุปกรณ์ในการป้องกันโรค เช่น ถุงยางอนามัย สารหล่อลื่น ฯลฯ	๒ ครั้ง/ปี	ปฏิบัติเอง/ส่งโรงพยาบาล

ที่มา แนวทางพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำ สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข